

ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
ในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

Factors Affecting the Extension of Vegetable Production According to Good Agricultural
Practices of Farmers in Nuea Khlong District, Krabi Province

ศุภลักษณ์ ขวัญศรี¹ นารีรัตน์ สีระสาร^{1*} และสินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม¹
Suphalak Kwansri¹, Nareerut Seerasarn^{1*} and Sineenuch Khrutmuang Sanserm¹

Received: July 4, 2024

Revised: August 14, 2024

Accepted: August 19, 2024

Abstract: The objectives of this research were to study 1) the economic and social conditions, 2) conditions of the extension of vegetable production according to good agricultural practices, and 3) factors affecting farmer's extension of vegetable production according to good agricultural practices. The population consisted of 138 farmers who had registered as vegetable production farmers in Nuea Khlong District, Krabi Province with the Department of Agricultural Extension in 2023/2024. The sample size of 103 individuals was determined by using the Taro Yamane formula with an error value of 0.05 and a simple random sampling method. Data were collected through interviews schedule. Data were analyzed by descriptive statistics, and multiple regression analysis. The results indicated the following: 1) Most of the farmers were female, the average age was 50.95 years old, and graduated from primary school. The average experience in vegetable production was 13.49 years, and the average number of vegetable production training sessions attended was 2.09 times per year. The vegetable production cost was 2,116.71 baht/rai, and the average income was 5,376.99 baht/rai. 2) Farmers received support for vegetable production according to good agricultural practices overall at a high level by receiving the most extension of knowledge on the issue of the use of agricultural hazardous substances. And 3) Factors affecting the extension of vegetable production according to good agricultural practices. There was one independent variable: experience in vegetable production. It has a positive effect on the dependent variable. Statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Extension, Good Agricultural Practices, Krabi, Nuea Khlong, Vegetable production

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม 2) สภาพการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับ กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2566/2567 จำนวน 138 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โอยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 ราย และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

¹ วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี 11120

¹ Agriculture Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11120.

* Corresponding author: Nareerut.see@stou.ac.th

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.95 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 13.49 ปี มีการเข้าอบรมเรื่องการผลิตผักเฉลี่ย 2.09 ครั้งต่อปี มีต้นทุนการผลิตผักเฉลี่ย 2,116.71 บาทต่อไร่ มีรายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 5,376.99 บาทต่อไร่ 2) เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยได้รับการส่งเสริมด้านความรู้มากที่สุด ในประเด็นการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และ 3) ปีวิจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร คือ ประสบการณ์ในการผลิตผัก มีผลเชิงบวกต่อตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี, กระบี่, เหนือคลอง, การผลิตผัก

คำนำ

ผักเป็นพืชอาหารที่คนไทยรับประทานมาช้านาน เนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารและแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ทั้งยังมีสารต้านอนุมูลอิสระ เช่น ฟลาโวนอยด์ และเบต้า-แคโรทีน เป็นต้น (สำนักโภชนาการ, 2557) แต่ค่านิยมของผู้บริโภคผักส่วนใหญ่ นั้น มักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงาม ไม่มีร่องรอยการทำลายของแมลงศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกผักต้องใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชในปริมาณมาก เพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาด เมื่อผู้ซื้อนำมาบริโภคแล้วอาจได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างอยู่ในผัก ปัจจุบันสถานการณ์การบริโภคอาหาร ให้ความสำคัญกับอาหารเพื่อสุขภาพและอาหารปลอดภัย โดยจะต้องมาจากแหล่งผลิตที่ปลอดภัย มีมาตรฐาน ทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจ และหันมาบริโภคผักปลอดภัยมากขึ้น สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติกำหนดให้ ปี พ.ศ. 2564 เป็นปีแห่งผักและผลไม้สากล เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของผักและผลไม้ สอดคล้องกับการผลักดันให้การบริโภคผักและผลไม้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างระบบอาหารที่มั่นคงลดภาวะขาดแคลนอาหาร (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564)

การค้าผักภายในประเทศและระหว่างประเทศ ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตเป็นสำคัญ ทำให้มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติของเกษตรกรตั้งแต่เพาะปลูก

จนถึงเก็บเกี่ยว และมีข้อจำกัดการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับการส่งออกผลผลิตไปสู่ประเทศต่างๆ ต้องผ่านมาตรฐานการรับรองที่เป็นสากล ซึ่งประเทศไทยมีสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ โดยกำหนดมาตรฐานสำคัญในการผลิตผัก ได้แก่ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับพืชอาหาร (มกษ.9001-2564) และเกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000-2564) เพื่อยกระดับคุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐาน ตามความปลอดภัยและความต้องการของผู้บริโภค นำไปสู่การแข่งขันกับเวทีโลกได้ โดยมูลค่าการส่งออกผักและผลิตภัณฑ์ระหว่างปี พ.ศ. 2564 2565 และ 2566 คือ 837 ล้านบาท 872 ล้านบาท และ 798 ล้านบาท ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566)

จังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ในการผลิตผัก 4,249 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) โดยอำเภอเหนือคลอง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ในการผลิตผัก 112 ไร่ มีเกษตรกรผู้ผลิตผัก 138 ราย ผักที่จำหน่ายในตลาดของอำเภอเหนือคลองส่วนใหญ่เป็นผักที่ส่งมาจากตลาดนอกพื้นที่ ได้แก่ ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดราชบุรี ตลาดกลางผักและผลไม้จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น (สำนักงานเกษตรอำเภอเหนือคลอง, 2566) ซึ่งผู้บริโภคไม่สามารถทราบได้ว่า ผลผลิตในตลาดนั้นมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด เนื่องจากไม่มีการแสดงใบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ซึ่งจังหวัดกระบี่กำหนดประเด็นการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดกระบี่

(พ.ศ. 2566 – 2570) จะพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตร และความมั่นคงปลอดภัยด้านอาหาร ซึ่งกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยส่งเสริมการผลิตและตรวจรับรองสินค้าเกษตรได้ตามระบบมาตรฐานและมีความปลอดภัย (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกระบี่, 2565) ประกอบกับประชาชน สถานประกอบการร้านอาหาร และโรงแรมในพื้นที่จังหวัดกระบี่ มีความต้องการผักปลอดภัยที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรเพิ่มมากขึ้น โดยเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอเหนือคลองได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร 21 ราย และยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอีก 117 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอเหนือคลอง, 2566) ซึ่งถือว่าน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้งหมด ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถส่งผลผลิตให้กับสถานประกอบการร้านอาหารและโรงแรมได้ เนื่องจากไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญการซื้อขายผลผลิตผัก

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจึงมีความสำคัญ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพการผลิตผัก และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566/2567 จำนวน 138 ราย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 ราย และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากตามสัดส่วนของเกษตรกรแต่ละตำบล เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น

2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 สภาพการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยเป็นคำถามให้เกษตรกรเลือกตอบตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert type scale) ในประเด็นการได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีเกณฑ์กำหนดน้ำหนักการประเมิน 5 ระดับ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายความว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายความว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายความว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายความว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับมาก และคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายความว่า ได้รับการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.860 แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ โดยวิเคราะห์ระหว่างตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) อายุ 2) จำนวนแรงงานในครัวเรือน 3) ประสบการณ์ในการผลิตผัก 4) จำนวนครั้งในการอบรม 5) รายได้ และ 6) พื้นที่ในการผลิตผัก และตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ร้อยละ 60.20 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50.95 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เฉลี่ย 3.99 คน ร้อยละ 46.60 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 13.49 ปี ได้รับการอบรมเรื่องการผลิตผักเฉลี่ย 2.09 ครั้งต่อปี ซึ่งทั้งหมดเป็นการอบรมที่จัดโดยสำนักงานเกษตรอำเภอ (Table 1) สอดคล้องกับ อนุวัฒน์ (2562) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และสอดคล้องกับ นาวิรินทร์ (2558) ศึกษาการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจพบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ย 21.41 ไร่ มีต้นทุนการผลิตผักปี พ.ศ. 2566 เฉลี่ย 2,116.71 บาทต่อไร่ มีรายได้จากการผลิตผักปี พ.ศ. 2566 เฉลี่ย 5,376.99 บาทต่อไร่ และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.27 คน (Table 1) แตกต่างกับ รัชดาภรณ์ (2564) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 16,338.81 บาท เนื่องจากต้นทุนในการผลิต ราคาผลผลิต ปริมาณผลผลิต และสภาพอากาศที่ต่างกัน

Table 1 Economic-socio background of Farmers.

				(N=103)
Item		Frequency	Percentage	
Gender				
Female		62	60.20	
Male		41	39.80	
Age (years old)				
≤ 40		10	9.70	
41-47		24	23.30	
48-54		35	34.00	
55-61		25	24.30	
≥ 62		9	8.70	
Max = 66	Min = 35	$\bar{X} = 13.49$	S.D. = 6.403	
Vegetable production experience (years)				
≤ 9		30	29.10	
10-17		44	42.70	
≥ 18		29	28.20	
Max = 31	Min = 3	$\bar{X} = 13.49$	S.D. = 6.403	
Frequency of training in vegetable production (time/year)				
1		30	29.10	
2		46	44.70	
≥ 3		27	26.20	
Max = 5	Min = 1	$\bar{X} = 2.09$	S.D. = 0.961	

Table 1 (continued).

				(N=103)	
Item		Frequency	Percentage		
Vegetable production area (rai)					
≤ 1		47	45.70		
2-6		37	35.90		
≥ 31		19	18.40		
Max = 22	Min = 0.25	$\bar{X} = 3.33$	S.D. = 4.082		
Vegetable production income (baht/rai)					
≤ 500		18	17.50		
501-1,000		29	28.20		
1,001-1,500		16	15.50		
1,501-2,000		14	13.60		
≥ 18		26	25.20		
Max = 35,500	Min = 200	$\bar{X} = 2,116.71$	S.D. = 3,724.268		
Vegetable production cost (baht/rai)					
≤ 2,000		30	29.10		
2,001-5,000		53	51.50		
≥ 5,001		20	19.40		
Max = 180,000	Min = 580	$\bar{X} = 5,376.99$	S.D. = 17,876.441		

2. สภาพการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

2.1 ด้านความรู้ พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นย่อยที่ได้รับการส่งเสริมระดับมาก ได้แก่ การใช้วัสดุอันตรายทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 4.15) รองลงมาพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย = 4.07) การจัดการกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย = 3.95) น้ำ (ค่าเฉลี่ย = 3.84) การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย = 3.82) การพักผลผลิต การขนย้าย การเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ย = 3.78) และบุคลากร (ค่าเฉลี่ย = 3.78) ตามลำดับ และระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ เอกสารบันทึกข้อมูล และการตรวจสอบย้อนกลับ (ค่าเฉลี่ย = 3.15) (Table 2) กล่าว

คือ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ในประเด็นการใช้วัสดุอันตรายทางการเกษตรมากที่สุด แสดงให้เห็นว่านักส่งเสริมให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุอันตรายทางการเกษตร ซึ่งจะต้องใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีความปลอดภัยต่อตัวเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม แตกต่างกับ ปริญญา (2564) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอผาขาว จังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ ในประเด็นการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวมากที่สุด เนื่องจากสภาพอากาศร้อนจะทำให้ผลผลิตผักที่เก็บเกี่ยวแล้วเกิดความเสียหายได้หากไม่มีการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม

Table 2 Summary of farmer's receiving in term of knowledge for extension of vegetable production.

(N=103)				
Item	\bar{X}	S.D.	Description	Ranking
1. Agricultural hazardous substances	4.15	0.750	High	1
2. Planting area	4.07	0.819	High	2
3. Pre-harvest quality management	3.95	0.719	High	3
4. Water	3.84	0.738	High	4
5. Harvest and post-harvest handling	3.82	0.663	High	5
6. Holding, moving produce in planting plot, and storage	3.78	0.775	High	6
7. Personal hygiene	3.78	0.651	High	6
8. Record keeping and traceability	3.15	0.653	Moderate	7
Average	3.82	0.721	High	

2.2 ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Table 3) โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมแบบรายบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมผ่านโทรศัพท์ การขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่มีความสะดวกรวดเร็ว และการลงพื้นที่เข้าไปเยี่ยมเยียนให้คำปรึกษาที่แปลงของเกษตรกร ตามลำดับ รองลงมา การส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การจัดอบรมสัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดทำแปลงเรียนรู้หรือแปลงสาธิต และการจัดศึกษาดูงานนอกสถานที่ ตามลำดับและการส่งเสริมแบบมวลชนอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตผักผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Line, Facebook เป็นต้น และการทำเอกสารคู่มือหรือแผ่นพับเกี่ยวกับการผลิตผัก ระดับปานกลาง

1 ประเด็น คือ การได้ยินเสียงจากหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน สอดคล้องกับ ธีรวิวัฒน์ (2566) ศึกษาการได้รับการส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการฝึกอบรมและสอดคล้องกับ นิรดา (2560) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ได้รับการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ทำให้เข้าถึงเกษตรกรเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการรับรู้และยอมรับของเกษตรกร

Table 3 Summary of farmer's receiving in term of method for extension of vegetable production.

(N=103)				
Item	\bar{X}	S.D.	Description	Ranking
1. Individual method	3.75	0.731	High	1
Telephone	4.17	0.719	High	1
Requesting advice from officials	3.66	0.650	High	2
Visit	3.42	0.824	High	3

Table 3 (continued).

(N=103)				
Item	\bar{X}	S.D.	Description	Ranking
2. Mass method	3.46	0.706	High	2
Line, Facebook	3.86	0.672	High	1
Production manual	3.78	0.655	High	2
Radio	2.74	0.791	Moderate	3
3. Group method	3.27	0.816	Moderate	3
Training	3.67	0.719	High	1
Demonstration plot	3.38	0.687	Moderate	2
Observe activities	2.76	1.043	Moderate	3
Average	3.49	0.751	High	

2.3 ด้านการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Table 4) โดยมีประเด็นย่อยที่ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มผลิตผัก และการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนให้เกษตรกรสร้างเครือข่าย และการสนับสนุนการวางแผนด้านการผลิตผัก ระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และระดับน้อยที่สุด 1 ประเด็น คือ การ

สนับสนุนแหล่งเงินทุนในการผลิตผัก ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง จึงควรเลือกปัจจัยการผลิตให้ตรงกับความต้องการของผักแต่ละชนิด สอดคล้องกับ ปริญา (2564) พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งแตกต่างกับ จักรพงษ์ (2564) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง

Table 4 Summary of farmer's receiving in term of support for extension of vegetable production.

(N=103)				
Item	\bar{X}	S.D.	Description	Ranking
1. Grouping	3.64	0.725	High	1
2. Factors of production	3.41	0.857	High	2
3. Networking	3.38	0.674	Moderate	3
4. Production planning	3.29	0.604	Moderate	4
5. Infrastructure	2.37	0.829	less	5
6. Funding source	1.71	0.571	least	6
Average	2.97	0.710	Moderate	

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยการนำตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) อายุ 2) จำนวนแรงงานในครัวเรือน 3) ประสบการณ์ในการผลิตผัก 4) จำนวนครั้งในการอบรม 5) รายได้จากการผลิตผัก และ 6) พื้นที่ในการผลิตผัก เข้าไปในสมการแล้วคำนวณด้วยวิธีปกติ (Enter) พบว่า $F = 3.295$ แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า $R^2 = 0.413$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.30 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร มี 1 ตัวแปร ที่มีผลเชิงบวกกับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ประสบการณ์ในการผลิตผัก (Table 5) กล่าวคือ เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการผลิตผักเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้นได้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ผลิตผักมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และตระหนักถึงการปรับตัวในการผลิตผักเพื่อเข้าสู่การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ภายใต้การแข่งขันสินค้าเกษตรปลอดภัยที่สูงขึ้นมากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการผลิตผักน้อย ประกอบกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2566) กำหนดให้มีโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร โดยพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้

ความเข้าใจในด้านการผลิตตามมาตรฐาน GAP ส่งผลให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้น แตกต่างกับ ศรีธัญญา และคณะ (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการส่งเสริมปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกผักมากขึ้น จะมีความต้องการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษลดลง เนื่องจากการปลูกผักแบบเดิมเป็นการใช้สารเคมีแล้วต้องเปลี่ยนมาเป็นการปลูกผักที่ต้องควบคุมการใช้สารเคมีให้ได้ตามมาตรฐานหรือปลอดภัย ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนแผนการผลิตจากเดิมที่เคยผลิตมา เช่น สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ชนิดของวัสดุบำรุงดิน และวิธีการดูแลรักษา ทำให้เกษตรกรต้องลงทุนใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้ เกษตรกรยังขาดประสบการณ์ และไม่สามารถคาดการณ์ปริมาณและคุณภาพผลผลิตผักในแต่ละครั้งได้เหมือนกับการผลิตแบบเดิมที่ตนเคยมีประสบการณ์มาอย่างยาวนาน และแตกต่างกับ พัชรินทร์ และคณะ (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ผลิตผักยาวนานจะไม่ยอมรับการการผลิตผักตาม GAP เนื่องจากผลผลิต GAP ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอนส่งผลให้ระดับราคาผักที่เกษตรกรได้รับไม่มีความแตกต่างกับราคาผักทั่วไป จึงไม่สามารถจูงใจให้เกษตรกรดำเนินการผลิตผักตาม GAP ได้อย่างต่อเนื่อง

Table 5 Factors affecting farmer's extension of vegetable production.

Variable	Coefficient regression (b)	t	Sig
Constant	3.885	13.071	0.000
X ₁ Age (years)	-0.011	-1.740	0.085
X ₂ Household labor (person)	-0.084	-1.609	0.111
X ₃ Farming experience (years)	0.022	2.930	0.004*

(N=103)

Table 5 (continued).

Variable		Coefficient regression (b)	t	Sig
X ₄	Training (times/year)	0.027	0.824	0.412
X ₅	Vegetable production cost (baht)	-1.172E-6	-0.609	0.544
X ₆	Vegetable production area (rai)	-0.013	-1.589	0.115

R² = 0.413 Adjusted R² = 0.119 SEE = 0.301 F = 3.295 Sig. of F = 0.005

* Significant level at 0.05

จากการวิเคราะห์ (Table 3) สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการผลิตผัก (X₃) มีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ว่า

สัมประสิทธิ์ของตัวแปรประสิทธิภาพในการผลิตผัก (X₃) มีค่าเท่ากับ 0.022 หมายถึง เมื่อเกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิตผักเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้น 0.022 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปเป็นสมการแสดงความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

$$\hat{y} = \alpha_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \varepsilon$$

$$\hat{y} = 3.885 - 0.011X_1 - 0.084X_2 + 0.022X_3 + 0.027X_4 - 1.172E-6X_5 - 0.013X_6$$

โดยกำหนดให้ Y หมายถึง การได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี X₁ หมายถึง อายุ (หน่วย: ปี) X₂ หมายถึง จำนวนแรงงานในครัวเรือน (หน่วย: คน) X₃ หมายถึง ประสิทธิภาพในการผลิตผัก (หน่วย: ปี) X₄ หมายถึง จำนวนการอบรม (หน่วย: ครั้ง/ปี) X₅ หมายถึง รายได้จากการผลิตผัก (หน่วย: บาท) X₆ หมายถึง พื้นที่ในการผลิตผัก (หน่วย: ไร่) α หมายถึง ค่าคงที่ β หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรมาของพารามิเตอร์ และ ε หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน

สรุป

เกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.95 ปี มีประสิทธิภาพในการผลิตผักมาเป็นเวลานาน แต่ได้รับการอบรมเรื่องการผลิตผักเฉลี่ย 2.09 ครั้งต่อปี ซึ่งเป็นจำนวนค่อนข้างน้อย ซึ่งเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ในประเด็นการใช้วัตถุดิบทราย

ทางการเกษตรมากที่สุด และปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ ประสิทธิภาพในการผลิตผัก กล่าวคือ กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิตผักเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้หันมาผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มมากขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการผลิตผักมายาวนาน และลดการใช้สารเคมี เพื่อสุขภาพที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตผักและผู้บริโภคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2562. การปลูกพืชจังหวัดกระบี่: ปี 2561/62. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.agriinfo.doae.go.th/year62/plant/rortor/province/Krabi.pdf> (2 สิงหาคม 2567).

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.agriman.doae.go.th/home/agriman62/66_Website_Project/66_01GAP.pdf (13 กรกฎาคม 2567).
- จักรพงษ์ บุตรราช. 2564. การส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 95 หน้า.
- นาวิรินทร์ แก้วดวง. 2558. การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 107 หน้า.
- นิรดา แป้นนางรอง. 2560. การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 129 หน้า.
- ปริญญา ลำคำ. 2564. แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอผาขาว จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 111 หน้า.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์, พัชรี อินธนู และก้องนเรนทร์ ใจคำปัน. 2563. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 38(3): 152-170.
- ระวีร์ศรี ขวัญชัย. 2566. การได้รับการส่งเสริมการจัด การศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง. วารสารวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมการเกษตร 55(2): 149-162.
- รัชดาภรณ์ โพธิ์พาด. 2564. แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 125 หน้า.
- ศรัณยา ปัญญาเย็น, สายสกุล ฟองมูล, พหลศักดิ์คะทัศน์ และกังสดาล กนกหงส์. 2563. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการส่งเสริมปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร 40(3): 127-137.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2564. ปีแห่งผักผลไม้ กินเพิ่ม เสริมการปลูก. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://www.facebook.com/thaihealth/photos/a.181206533105/10158032467298106/?type=3> (25 มีนาคม 2567).
- สำนักงานเกษตรอำเภอเหนือคลอง. 2566. แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี 2566 – 2570. ระเบียบ. 78 หน้า.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกระบี่. 2565. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดกระบี่ (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://www.opsmoac.go.th/krabi-strategic-preview-441691791794> (20 เมษายน 2567).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566. สถิติการส่งออกผักตั้งแต่ ปี 2564 - 2566. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://impexpth.oae.go.th/export> (11 กุมภาพันธ์ 2567).
- สำนักโภชนาการ. 2557. ผักผลไม้สี่รู้. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร. 40 หน้า.

อนุวัฒน์ อยู่สงค์. 2562. การส่งเสริมการผลิตผัก
ปลอดภัยของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรี
จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา
ธิราช, นนทบุรี. 88 หน้า.

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory
Analysis. Third edition. New York:
Harper and Row Publication. 1130 p.